

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

**Uredništvo Učiteljskega Tovarša
v Idriji.**

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljave je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta 5.—
četrt leta 2:50
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 "
" " " trikrat . . . 10 "
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

**Upravništvo Učiteljskega Tovarša
v Ljubljani.**

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Delitev dež. šol. sveta na Štajerskem.

Ravno zadnje tedne se je precej obširno razpravljalo v političnih časopisih o delitvi dež. šol. sveta na Štajerskem v nemški in slovenski oddelek. Kolikor mi je znano, so se pripravili za bodoči slov. dež. šolski svet lajki. Pričakoval sem, da se kdo oglasi v stanovskem glasilu in izrazi svoje mnenje. A moje pričakovanje je bilo zaman. Zato naj bo dovoljeno, da izpregovorim nekaj besedi o tem brez raznih dat in lovljenja posameznih izrazov, ker nimam posameznih člankov pri rokah.

Stvar stoji tako-le:

Ko so slov. klerikali — ki imajo vse mandate, razen enega — začeli v štaj. dež. zboru obstrukcijo, so stavili tudi postulat po slov. dež. šol. svetu. Po večmesečnem prerakanju po pol. časopisju se je končno „Zveza slov. učiteljstva in učiteljic na Štajerskem“ izrekla v principu za delitev, a obenem nekako odklonila ta dar iz rok slov. klerikalcev v svesti si, da klerikalcem ni za pravi proevit šole, ampak za podjarmljenje učiteljstva. S tem je bila zadeva za eno leto končana. Letos jo je pa zbudil dr. Vrstovšek, ki je vabil v „Straži“ učiteljstvo na sodelovanje in obenem pretel, da se ne povišajo plače. Pričela se je polemika, ki je menda še bolj poostrila strankarski razpor in katere se je veselilo nemško časopisje na Štajerskem.

Pri vsem tem vprašanju, ki je tako eminentne važnosti ne samo za šolo in učiteljstvo, ampak tudi za celokupni narod slovenski, je imelo najmanj besede učiteljstvo, četudi se tiče najbolj njega in bi moralo imeti glavno besedo. Videti je, kakor da bi se učiteljstvo najrajše izognilo temu vprašanju in bi stvar ostala pri starem, ali pa se uredila brez njega,

da bi se pozneje eventualne slabe posledice ne mogle zvaliti nanje. Temu se ni čuditi, kdor pozna razmere na Štajerskem. Vsak, tudi nasprotnik učiteljstva, mora pritrditi, da je naše učiteljstvo narodno in da je iz narodnih ozirorov odločno za delitev dež. šol. sveta. Ravno tako pa morajo priznati tudi naši nasprotniki, da ima slovensko učiteljstvo upravičene pomisleke ne samo zase, ampak tudi za dobrobit šole z ozirom na kranjske razmere. Bo ji jo se, da bi ne bil brat hujši od tuja.

Slovensko učiteljstvo na Štajerskem ima resne čase in se mu nikakor ne godi tako dobro, kakor mislijo o njem kranjski tovariši. Tudi sedanja „pravičnost“ dež. šol. sveta ni taka, kakor sodijo navadno. O tem bi se dalo navesti cele strani samih dejstev. Danes ne velja tudi na Štajerskem nobena kvalifikacija, ampak samo protekcija in pritiskanje kljuk. Delovanje dež. šolskega sveta slov. učiteljstvo še ne občuti tako trpko, kakor pa delovanja okr. šolskih svetov, katerih je nad polovico v nemških rokah in ki imajo največ moči nad učiteljstvom in šolo. Ako bi se dež. šolski svet delil, bi se tudi delovanje sedanjih nemških okrajnih šolskih svetov dalo paralelizirati. Sedaj pa dež. šol. svet z veseljem pritrjuje takemu delovanju. Kjer pa gre za važno mesto in je slovenski okr. šolski svet, tam pa napravi po svoje — službenim potom. V sedanjih razmerah je skoro čudno, da se še „bolj pogosto ne pojavljajo med učiteljstvom — nemčurji, in koliko jih je, ki žive sami zase ter ne delajo tako, kakor bi radi iz službenih in gmotnih ozirorov. Koliko moči se izgubi v takem brezdelju, ki bi lahko neizmerno koristile narodu s svojim delom!

Pri vprašanju o delitvi dež. šolskega sveta imajo lahko lajki čut, kakor da bi slov. učiteljstvo zapostavljalo svoje lastne interese

splošno narodnim koristim. Res je, da je vsak sam sebi najbližji; ravno tako je res, da je često lastni brat hujši sovražnik od tuja. Vendar se pa moramo vkljub vsemu temu postaviti na širše stališče. Mi živimo nekaj let, narod ostane in ima lahko koristi od institucij, pri katerih smo mi sodelovali. Zato je potrebno, jako potrebno, kar najprevidnejše delati, a ne držati rok križem. Pomislimo, kak preobrat bi nastal, če bi se sedanje utrastične šole pridilele slovenskemu dež. šolskemu svetu, kar bi se moralo zgoditi in mora biti pri tem vprašanju ta zahteva *conditio sine qua non*. S tem so naše jezikovne meje rešene zavedno, in marsikak tuji oči bi izgini iz naše sredine. —

Skoraj gotovo bi se pa priselile potem na Štajersko kranjske razmere, in bi tudi tukaj izkušala med učiteljstvom dobiti tal druga struja. Ali bi pa kdaj dosegle isti višek kakor na Kranjskem? Jaz mislim, da ne, ker imamo Štajerci skupnega sovražnika, katerega moramo odbijati in nam ne ostane toliko časa za boj med brati. Sicer pa ne smemo pozabiti, da se stranka prejalislej sama ubije, če ni poštena ter se poslužuje nasilstev. In štajerski, kakor tudi drugi klerikali niso za večne čase vknjiženi na svoje mandate. Stranke se porajajo in zopet izginjajo, a narod ostane.

Sicer je veliko vprašanje, če bi se mogla delitev dež. šol. sveta dognati pod sedanjimi razmerami s sodelovanjem vseh strank. Jaz mislim, da ne. Na Nemce in vlado bo treba pritiskati s hujšimi vijaki, da bodo voljni privoliti v to. Vendar pa se bodo klerikali vedno izgovarjali na liberalce in učiteljstvo. Žalibog, da je ta zadeva zavržena od tistega časa, ko se je začela razpravljati po časopisih in je dobila zaradi tega ne slovensko, ampak strankarsko lice. Velika večina štaj. učiteljstva ni čitala dr. Vrstovškovih člankov, iz katerih

je vel ne samo strankarski, ampak tudi slovenski, narodni duh. Če je možu šlo resno za stvar, naj bi se bil rajši s svojo stranko obrnil naravnost na „Zvezo“, ne pa potom časopisja. Kot politik vendar ve, kako „kрасne“ so slov. štajerske politične razmere. Sedaj so se pa veselili slov. preklanja samo Nemci. — A pri nas mora vsak sveto čuvati svoje strankarsko stališče. Bog ne daj, da bi se kateri „vdal“ in storil prvi korak. Pomislite, kakšno ponižanje za slov. „klerikalca“ ali pa „liberalca“ bi bilo to!

Sicer sem pa prepričan, da ta zahteva po delitvi dež. šol. sveta ne bo izginila iz programa štaj. Slovencev, pa naj bodo na krmilu te ali one stranke, dokler bodo te stranke čutile tudi narodno in ne samo — strankarsko. To je življenjska potreba, ki jo morajo Slovenci doseči prejalislej, če ne, nimajo obstanka in mirnega razvoja.

Na to mora misliti in upoštevati tudi slovensko učiteljstvo in potem uravnati (svoje delovanje.)

H r e n.

*) Člankarjeva želja je, da se še kdo drugi oglasi k temu vprašanju. To je tudi naša želja.

U r e d n.

Učiteljica, žensko vprašanje in gibanje.

Referirala na II. zborovanju sloven. učiteljskih abiturientov in abiturientek gđc. Stichova.

Žena-delavka in plača.

Ellen Keyeva pravi z ozirom na delovno plačo žene sledeče: „Ako žena isto stori, kar mož, se često zgraža, da je slabše plačana kakor mož. Pogosto mož z rodovino ne dobi službe, ki je išče, ker mu jo je odvezla žena, ki je zadovoljna z manjšo plačo in je lahko zadovoljna, ker stanuje doma — pri starših.“

LISTEK.

Nazorni pouk.

Qui bene distinguit, bene docet.

Gospod podpolkovnik Josip Milavec nas je opozoril na članek z gorenjim naslovom, ki ga je dne 19. avgusta t. l. priobčil „Slovenski „Narod“, češ, naj ga ponatisnemo, ker „Slov. Narod“ ne prihaja vsem učiteljem v roke in ker bi bilo želeli, da se o tej stvari še kdo drugi oglasi. Gosp. Milavec nam piše, da je o zadevi govoril z učiteljstvom, ko je bival v dolenskih Toplicah, pa ga je učiteljstvo zagotovilo, da je misel, izražena v članku, dobra in koristna.

Članek se glasi:

Povsem znana je trditev, podkrepljena po izkušnjah, da učenec-dijak le ono tvarično zavedno ali vsaj razmeroma za dlje časa obdrži iz raznih nauk, ki jo je dodobra razumel in takorekoč prebavil! Iz učenja na pamet ali na izust se podaja mladini le prilika, da se izpolnuje oblika in izražanje dotičnega jezika in tudi materinščine. Ne le pouk na podlagi materinega jezika, kar so spoznali največji pedagogi vseh narodov, dosega ugodnih uspehov, ampak tudi metodika ali način nazornega pouka se je iz-

kazal pri vseh prosvetljenih narodih kot izvrstno sredstvo pri predavanju in razlaganju poučne snovi od strani nastavnikov in učiteljev. Po naših listih je bilo čitati meseca julija o letošnji učiteljski konferenci za šolski okraj Novo mesto na Dolenskem, kjer je učiteljica gđc. Terezina Rauhekarjeva pri priliki svojega referata tožila, da pomanjkanje raznih pripomočkov za nazorni pouk vobče jako, jako ovira boljši in zaželeni napredek v ljudski šoli!

Ta tožba je vslošnem lahko razumljiva, ali je toliko bolj pomenljiva za mestne učilnice, ki jih posečajo otroci mestnih roditeljev, ki nimajo skoraj nikdar prilike si ogledati razne predmete in pa orodja, ki so popisana v mnogih čitankah za ljudskošolske razrede!

Iz lastne izkušnje nam je znano dejstvo, da se nahajajo po „berilih“ od priznanih naših mladinskih pisateljev kakor so: Jurčič, Aškerc, Levec, Orožen, Gregorčič itd. itd.; razni ponatiski iz „Vrtca“ in dr. taki poučljivi spisi in popisi, ki so učenec in še posebej na učenkam mestnih šol popolnoma nerazumljivi brez zadostnega in vsestranske temeljitega razlaganja (komentarja.)

Vzemimo n. pr. Jurčičeva spisa „Trgatev“ in pa „Polharji“. Koliko raznih pred-

metov, ki pa so v spisu neobhodno potrebni, se tukaj našteva, katerih učenka še nikdar ni videla in si jih tudi predstavljati ne more po oblikah in razmerju. Nekoliko bi se tem nedostatkom odpomoglo s tem, da bi se imenovani predmeti v raznih (naravnih) barvah naslikali; ali pa, kar je še veliko bolj priporočljivo, da se omenjene stvari pokaže v naravni velikosti (samostrine) ali vsaj v pomanjšani obliki (en miniature). — Drugih morebiti še bolj kompliciranih poučnih spisov iz omenjene čitanke nečemo tu navajati zaradi pomanjkanja prostora; naj zasedaj zadostujeta omenjena dva poučljiva popisa.

Kako bi se dalo tem občutnim pomanjkljivostim pri nazornem pouku temeljito in ne predrago odpomoči? Po zaslugah raznih znanih osebnosti dobimo Slovenci v Ljubljani že za bodoče šolsko leto povečano in raznovrstno c. kr. umetno-obrtno strokovno šolo. Za sedaj veljaj ta povečani, a za vsakdanji kruh prepotrebni učni zavod kot naše pravo ljudsko vseučilišče za povzdigo našega domačega rokodelskega stanu!

V tej šoli se bodo učili naši bodoči rokodelski voditelji z lastno roko izdelovati razne predmete iz lesa, železa, bakra, mavca itd.

Ti učenci naj bi izdelovali za lastno izobrazbo modele raznega kmetovalcu potrebnega orodja v malem merilu: na pr.: pluge, brane, kose, grablje, sekire, lopate, krampe, golide, brente, kablice, rešeta, rete, škafe, kadi, itd. To bi imelo dvojno korist:

Prvič gojenci-učenci obrtne šole bi se učili in izpopolnjevali v svoji stroki za bodoči svoj življenjski poklic; drugič pa bi lahko pokupil te izdelke en miniature ali vse ali vsaj večino deželni odbor (tudi razni šolski okrajni zastopi), povrnivši c. kr. obrtni šoli v denarju vse za porabljeni material (železo, les itd.) nastale stroške in bi te kupljene predmete podaril raznim, v prvi vrsti ubožnejšim šolam na deželi kot izdatna in potrebna pomožna učila za nazorni pouk.

Poizkusi naj se naš dobromišljeni nasvet najprej pri nas in prepričani smemo biti, da se bodo te metode poprijeli tudi drugi deželni šolski sveti v onih deželah, kjer prebivajo Slovenci! Potem se bode še bolje udejstvila trditev našega pesnika pravaka, da je Slovenec prebrisane glave!

* *

Tudi mi želimo, da se še kdo oglasi o tem predmetu, ker bi se na tu nasvetovani način res dalo odpomoči velikemu pomanjkanju ponazoril.

Vsaka gospodinja,

katera želi pripraviti dobro kavo, uporablja najraje „pravega : Franeka.“ s kavnim mlinčkom, ki se izdeluje temeljem največje skrbnosti že dolgo let v zagrebški tovarni.

Ta izborni domači izdelek najtopleje priporočamo.

To le v malokaterem oziru velja za učiteljico, posebno pri nas, ko so povečini vse vezane le same nase.

Tudi pri nas se izkuša žensko delo učiteljice manj plačati. Posebno v sedanjem času, ko je konkurenca v tem oziru tako velika, da je hiperprodukcija ženskih učnih oseb očitna trpi mnogo boj učiteljice za enakopravnost.

Res je, da je morebiti učiteljica za šolo manj razsežno uporabna, kakor moški, toda menim, da nikjer bi se ne moglo delo tako enakovredno plačati kakor ravno pri učiteljskem stanu.

V upoštevanje pri tem bi seveda prišla enakovrednost dela, morebiti tudi uporabnost in socialni oziri, a konkurenčni boj bi se moral pri reševanju in določanju plač popolnoma pustiti iz vidika.

Izmed socialnih ozirov bi prišlo v prvi vrsti to v poštene, da so moški oženjeni in da imajo skrbeti za družino; toda k temu bi bilo pripomniti, da vprašanje o celibatu učiteljice danes tudi še ni rešeno, kakor tudi to, da je mnogo učiteljev samecev, ki v večini kronovino uživajo enako mero z učitelji-ženjenci.

Opravičljive in jako pravične so pa draginske doklade oženjencem v tem oziru, kar je umestna ureditev.

Drugače bi pa učiteljice upravičeno zahtevale enakovrednost z učitelji tako v gmotnem, kakor v pravem oziru, ker so življenjske potrebe in pogoji učiteljice popolnoma enake z učiteljem-samecem.

V uradnem oziru opravlja ženska iste posle kakor moški, torej naj bo tudi enako plačana.

Drugače je to v onih slučajih, kjer učiteljica ne more enakovredno opravljati službe kakor moški, a tu naj se je ne plača nižje, temveč naj se tu ne nastavlja in naj se ji taka mesta odrekajo!

Gre pa tudi pri delovnih plačah žene vedno le za vprašanje eksistenčnega minima.

In ker nam učiteljicam ni niti eksistenčni minimum zagotovljen, zato je naš boj v tem oziru skupen in solidaren z moškimi: da si skupno priborimo najprej gmotni položaj eksistenčnega minima, ki ga danes še žalobno nimamo!

Šele po priboritvi ženi-delavki gmotnega stanja eksistenčnega minima nastane vprašanje o razmerju plače ženske in moške osebe.

Učiteljica in politika.

Dokler je še v zakonu celibat učiteljice, dotlej je izmed vseh ženskih poklicev učiteljski oni, ki bi najlaglje izvrševal in bi bil najopravičenejši izvrševati žensko aktivno in tudi pasivno volilno pravico, če bi se ta ženam privolila!

Vsekakor je važno, da žena soddločuje pri zakonodaji, zakaj čisto se tu ravno ženske pravice teptajo in zatirajo.

Tembolj je pa upravičena ženska aktivna volilna pravica, ker na ta način žena lahko tudi vpliva, da so izvoljeni možje, ki se bodo ozirali pri zakonodaji tudi na koristi žene in bodisi to na domu ali v pridobitnih poklicih.

Razsojati o upravičenosti ženske aktivne in pasivne volilne pravice je težko.

Praksa nam je izkazala, da so ženske danes že priborile v Ljubljani aktivno volilno pravico za občinski odbor. Kako bo ta novost vplivala na ženo samo, to nam pokaže bodočnost.

Na drugi strani imajo učiteljice tudi aktivno in pasivno volilno pravico v stanovsko-strokovne korporacije, ki pa ne napravljajo gibanja učiteljice posebnega vpliva.

Če si bo pa žena priborila volilno pravico tudi v deželno in državno zakonodajo, je to vprašanje časa.

Toda preden prične žena, in bodisi to tudi učiteljica, s političkim delovanjem, ji je potreba kulturne podlage zanje.

Zato kažem v tem oziru na drugo stran in končujem to poglavje z dr. Ilesčevimi besedami: „Kakor mladino, tako tudi kmete rajše uvajamo v stranko nego v kulturo. Seljaka političsko prej buditi nego ga kulturno obraziti, je opasno počenje in demagogija. Umevno in opravičljivo je le v izrednih, nenormalnih razmerah.“

Če te besede obrnemo z ozirom na političsko delovanje učiteljice, pa nam je začrtana smer našega dela!

Narodno-socialno delo učiteljice.

Z vsi opravičenostjo pa učiteljica lahko poseže tudi po narodno-socialnem delu, in

nihče ji tu ne bo kratil njenih pravic z ozirom na vzgojo in izobraževanje ženskega narodnega naraščaja.

Često je tudi ona za to delo bolj sposobna od moškega.

A nikdar ne pride tu v konflikt z moškimi, ker ji je tu polje popolnoma specialno.

Pri stanovskih, pri strokovnih in pri stanovsko-gospodarskih vprašanjih deluje solidarno s tovariši; popolnoma samostojno pa je nje delo lahko na narodnem-socialnem polju.

Učiteljica lahko popolnoma samostojno vrši narodno podrobno delo, prosvetno delo, se lahko udeležuje izobraževalnega dela, da vodi ljudske knjižnice, izobraževalna društva, čitalnice, širi prosvetne liste in prireja predavanja; lahko bije boje proti alkoholizmu; lahko sodeluje pri narodno-gospodarskem delu, če se teoretično izobrazi, da sodeluje pri vodstvu zadrug; lahko vrši narodno-obrambno-manjšinsko delo; lahko pospešuje telesno vzgojo ženskega naraščaja v narodu; lahko pripravlja ženski naraščaj za bodoči poklic matere in gospodinje, skratka: ona ima popolnoma poseben in samosvoji delokrog v tem, da organizuje in krepi telesno in duševno ženski naraščaj naroda!

Slovensko-hrvaški klub in istrski poslanci.

„Naša Sloga“ in po njej „Edinost“ sta priobčili odgovor dijaški mladini v Istri. Ne moremo, da bi se ne ozrli na ta odgovor. Odgovor je deljen v tri oddelke, in izkušali bomo k vsakemu napisati malo komentarja. Prvi ima naslov:

Cepljenje dijakov.

Tu se jadicuje, ker je slovansko dijaštvo v Istri deljeno v dva tabora, in sicer ono naprednega mišljenja je združeno v „Istri“, a ono klerikalnega v „Dobrili“.

Tudi nam je žal, da je to resnica, akdo je temu vzrok? Kolikor je nam znano, v Istri ni bilo teh načelnih strank, a znano nam je, da se je potrudil škof Nagl, da je napravil obe stranki. In kdo mu je bil pomočnik? Če bi odgovarjalec pogledal starejše slovenske in hrvaške letnike političkih in nepolitičnih listov, bi se lahko prepričal, da so v tem pomagali ravno Šusteršič in njegovi privrženci. Ali je tako kratkega spomina, da ne ve, iz katerega namena so prihajali v Istro Terseglav, Ravnikar i. dr.? Ali ne ve več, koliko javnega in nejavnega zasramovanja je moralo prebiti slovensko učiteljstvo v Istri, ker jim je hotelo zabraniti njih razdorno delovanje? In sedaj, ko se jim je posrečilo razdvojiti dijaštvo in učiteljstvo in ljudstvo, se šteje to dijaštvu v greh, namesto da bi se ta greh pripisalo Šusteršiču in njegovim privržencem! A kaj se hoče, ako celo oni poslanci, ki so bili izvoljeni na narodnem programu, podpirajo istega Šusteršiča! Šusteršič hoče imeti razcepljeno celo Jugoslavijo, zato vidimo, da sam ali po svojih privržencih seje razdor povsod in tudi srednješolskemu dijaštvu ne prizanaša. Zato vidimo, da so na srednjih šolah dijaške zveze, v katerih širijo političke liste njegove stranke, a gorje dijaku, ako bi ga zasačili pri čitanju listov nasprotne stranke! Ako bi ga konferenca ne izključila, bi mu katehet gotovo napisal tako petico, da bi se je spominjal vse življenje. Ali ne vidite in ne slišite, da na Kranjskem kaznujejo Šusteršič in njegovi privrženci celo ono učiteljstvo, ki čita liste, ki niso priljubljeni njegovi stranki? Ta greh je torej čisto Šusteršičevega izvira, in njega bi se moralo obsoditi, a ne dijaštva.

Dalje pravi odgovarjalec, da je italijansko dijaštvo Istre združeno vse v enem društvu. Akoravno je tudi med tem različnosti, je zahtevalo italijansko univerzo in razlilo ves svoj zolh na c. kr. vlado. Tudi tu pogledajmo vzrok temu! Italijanski političarji in poslanci so v prvi vrsti Italijani in potem šele strankarji, a Šusteršič in njegovi privrženci so v prvi vrsti strankarji in potem šele Slovenci.

Zaradi tega vidimo, da Šusteršiču in njegovim privržencem pride vsa prav, ako je le v prospeh njihove stranke, zato jih ni bilo sram porabiti denar, ki je bil določen za slovensko vseučilišče, za svoje strankarsko združenstvo! Šusteršiču in vsem njegovim privržencem je bolj mar za nemško-katoliško vseučilišče v Saleburgu kot za slovensko v Ljubljani ali hrvaško v Zagrebu. Istrski državni poslanci so se sedaj pridružili tem možem, in

vsakdo je prisiljen misliti, da so tudi oni tega prepričanja. In ob takih razmerah hoče odgovarjalec, da bo dijaštvo mirno manifestiralo za slovensko, oziroma hrvaško vseučilišče? To se nam zdi ravno toliko mogoče, kot če bi kdo pred panjem dražil čebele, a bi zahteval, naj mirno nanašajo strd.

Na naslov „Dobrile“.

Kakor smo že povedali, je istrsko dijaštvo razdeljeno po kránjskem vzoru, in ono Šusteršičeve stranke je učlanjeno v društvu, ki so mu dali ime „Dobrila“ po nepozabnem tržaško-koprskem škofu Dobrili. Povedali smo, da je temu delanju vzrok Šusteršičeva stranka, h kateri so pristopili vsi trije istrski državni poslanci ter jo tako podpirajo. V tem društvu je manjšina dijaštva, ker do sedaj ni še prišla klerikalna stranka v Istri do take veljave, da bi potegnila s seboj večino naraščaja, a vendar je ta manjšina drzna prav kakor nje vzor in voditelj Šusteršič. Mislimo, da jih podžiga v tej drznosti prepričanje, da so pristopili k isti stranki vsi trije istrski državni poslanci. Tudi mi vemo, da pokojni Dobrila ni bil ne klerikalec ne liberalce, pač pa istrski Slovan, ki — akoravno po rodu Hrvat — ni delal razlike med Slovenci in Hrvati.

Ustanovil je več štipendijev za slovansko dijaštvo v Istri, a ne bomo se čudili, ako je kot škof pustil prvo besedo pri podelitvi teh tržaško-koprskemu škofijskemu ordinariatu. Bože moj, kako se dele ti? Mi vemo, da se je podelil štipendij dijaku, ki je bil podkovan s peticami, četudi sta prosila zanj dva s prav dobrimi izpričevali, a vzrok je bil ta, da je prvi staršev, ki se štejejo k Šusteršičevi stranki. Ni čuda, če je dijaštvo, učlanjeno v „Dobrili“, toliko predrzno, da odobruje korak onega hrvaškega učiteljstva v Istri, ki se je ločilo od večine svojih tovarišev in ustanavlja svoje učiteljsko društvo po zgledu kranjske Slomškarije. Ali ne podpirajo tega tudi vsi trije istrski državni poslanci s svojim vstopom v Šusteršičev klub?

Na naslov „Istre“.

Povedali smo že, da je v društvu „Istra“ učlanjeno dijaštvo nasprotnega prepričanja. Z odgovorom na ta odgovarjalec oddelek bomo kmalu pri kraju, ker mu odgovorimo s pregovorom: „Oponošen dar je črn pred Bogom“. Oponaša svoje darove le Šusteršičeva stranka, in iz tega je razvidno, da se je odgovarjalec že navzel duha te stranke, in zaradi tega se tudi ne čudimo, da se je poleg oponašanja poslužil še žuganja. Vsak ravna, kakor ve in zna.

Gibanje učiteljstva na Češkem.

Češki in nemški učitelji so sklenili sklicati prihodnjo nedeljo po celem Češkem 40 shodov, ki se bodo bavili z žalostnim gmotnim stanjem učiteljstva na Češkem. — Tudi slovensko napredno učiteljstvo stori v kratkem potrebne korake, da pojasni svoj pretožni materialni položaj.

Kako je lep vojaški stan!*)

Vse leto se ubija učitelj z [nadebudno mladino; na vse načine poizkuša z največjo potrpežljivostjo vcepiti ji raznih dobrih nauk in z radostjo opazuje vsako napredovanje svojih učencev, kjer ve, da padajo njegove besede na rodovitna tla. Počasi se približa konec šolskega leta, in počitnice so tu. Sedaj se učitelj lahko nekoliko oddahne, stopi z daljšimi izleti v dotiko s prosto narodo, napravi kakšno potovanje ali kaj sličnega, ker potrebno je, da se duh okrepi in poživ, da je pripravljen na zopetno delo poučevanja.

Ni pa vsem dano v miru uživati teh počitnic. Marsikateri učitelj mora spraviti kredo v kot, pobrati nekaj potrebnih reči v kovčeg in seznaniti se s puško — vojaško ljubico. Kar je mlajših učiteljev, morajo malone brez izjeme poizkušati vojaško življenje. Ker imajo med letom šolo, je treba v počitnicah, ravno v najhujši vročini odriniti v vojašnico in zadeti telečnjak na hrbet. Povsod vlada — posebno — letos — huda vročina, in da Trst ni brez nje, to pač vsakdo ve.

Vsakemu bo gotovo znano, da vlada v Trstu in okolici še posebno huda vročina.

V Trstu je nastanjen 97. pešpolk, in k temu pridejo vsako leto učitelji na izučbo

v vojaški stroki. Tem seveda ni prihranjena vročina, posebno še, ako morajo ven iz Trsta na kraški svet, Vendar to še ni najhujše.

„Česa jim pa manjka?“ bi vprašal kdo, „če jim to ne dela najhujših težav?“ Da ne bom nikogar preveč mučil in da njegova radovednost ne bo preveč trpela, rajši hitro povem. Letošnje učitelje — novince so spravili k stotniji, kjer je za nadporočnika mož res plemenitega imena, a drugega menda ne. Temu možu napravljajo gotovo veliko veselje to, da more nagajati učiteljem, ki jim je odstopil samo prostor in nekaj postelj, drugače pa nima ničesar z njimi opraviti.

Učitelji pač pridejo v vojašnico s svojim navadnim znanjem, ki ga rabijo v šoli. Nikjer se pa ne zahteva, da naj znajo učitelji tudi prati, ribati, pometati in kar je še takih gospodinjinskih del. Ker tega pač ne znajo, so vzeli na pomoč navadne vojake, da jim ti napravijo ta dela snaženja, kar so ti radovoljno opravljali, ker so pač vedeli, da tudi njim odleti pri tem kakšna kronica, ki jim prav pride. To je bilo pa le nekaj dni. Nekega jutra je namreč pometal neki vojak sobo, kjer so bili učitelji nastanjeni. Ko je že skoraj pometel, ga nekdo pokliče, a ta pusti smeti pri vratih in odide. Ta čas pa menda sam vrag prinese že zgoraj imenovanega gospoda, ki začne pri pogledu na smeti prav grozno razsajati. Konec vseh koncev je pa bil, da mora vsak učitelj od sedaj naprej vse opraviti sam. To je bilo na soboto. Da so jih morali slišati tudi učitelji, je precej pomoglo nekaterim vojakom, ki imajo že kaj prišitega na ovratniku. Kmalu so bili podčastniki pripravljeni kritizirati red po sobi in zraven zapovedovati. Vdati se je bilo treba v usodo in opraviti, kar se je pač moglo storiti, da se ustreže želji teh mogočnejšev. Drugi dan je bila nedelja. Primahal jo je četovodja pregledat red po sobi. Akoravno se je nahajal takrat prav gotovo kakšen izmed učiteljev v sobi, ni vendar niti zinil, tako da so mislili, da je vse v redu. On je šel pa javit nadporočniku, da je soba v neredu. Mogoče je to napravil tudi „feldvebel“, ki je za njim inšpiciral molče sobo; dejstvo je pa, da je prihrumel ravno za menažo nadporočnik in prav pošteno oštel navzoče učitelje. Značilne so njega besede: „Hier seid ihr keine Lehrer, hier seid ihr gewöhnliche Ersatzreservisten und werdet gerade so behandelt; ich werde darauf schauen, daß ihr allein alles in Ordnung setzt und das Zimmer rein haltet. Es tut mir leid“, je še ironično pristavil, „aber ich kann nicht helfen, denn so steht es im Dienstreglement. Eine Ausnahme bilden nur die Einj.-Freiwilligen“. Mož pa menda ne ve, da ima vsak učitelj isto pravico služiti kot enol. prostovoljec kot drugi, ki so končali srednje šole. Hitro je stopil še k svoji stotniji in ji zapovedal, da ne sme nihče učitelju še črevlja osnažiti, če mu plača za to tudi 100 K. To je bila šele voda na mlin podčastnikov. Ukazali so potem mizo oprati, pod ribati itd. Drugi dan se je pa tak-le „fajter“ proti svojim tovarišem pohvalil: „A sem jih, te učitelje, ej, da bi bili videli kako so ribali, le čak'te me le! Ko pride tak človek od vojakov, se seveda povsod pohvali, da je on ukazal učitelju to in to delo opraviti in da je moral slušati, torej je on višji od njega. In da slučaj nanese, da pride učitelj v isto vas, ne mogel bi popolnoma nič vplivati na takega moža, ker bi ga vedno zavrnili: „Kaj boš ti, ki si moral pred mano pod ribati!“

Tako so potekali počasi dnevi „počitnic“. Gospod poročnik, mož hude jeze, je vedno zahteval grozno „stramm“. (Učitelj-vojak ima namreč samo to ugodnost, da se mora vsega v polcvico krajšem času naučiti kot pa drugi vojak, drugače mora iti pa vse enako.) Za vsako malenkost, vsak pregrešek je prišla kazen, namreč en dan zopora ali pa je raztrgal dovoljenje ostati čez 9. uro zvečer v mestu.

Naj bo za enkrat dovolj, a vsakdo si lahko misli, da se nam je mudilo domov in da je vsak pomiloval ono drugo skupino učiteljev, ki je šele takrat prišla v vojašnico. Kako se je tem godilo, ne vem natančno, dobro gotovo ne. Upati pa je, da se kaj oglasijo!

Učitelj-rezervist.

*) Članek nam je došel sicer nekoliko — post festum, ampak na dejstvih to ničesar ne izpremeni. Uredn.